

OD SEDMIH DO POLNOČI

FRANCE BEVK

Ob sedmih so ji aretirali sina. To je s hišno preiskavo vred trajalo pičlo uro. Medtem ko so agenti brskali med začrnelo opravo, je sin stal bled ob steni in pogledoval na mater, ki je vsa majhna drhtela za vrati. Saj ni mislila na sinovo krivdo, čutila je z njim tako globoko, kot še nikoli prej v življenju. Dvakrat se ji je fant hotel približati, kot da bi ji rad nekaj povedal, a vsakokrat ga je zadržal pogled krivogledega rdečelasca, ki je tiščal roke v žepih in sršil obrvi. Šele ko so mu uklenili krčevito stisnjene roke, se je opotekel do nje, da se poslovil. Z vsem telesom se je oslonil na njene usehle prsi in nagnil usta na njeno lice. Kristina je medlela, zaplakala bi bila, a to niso bili trenutki za solze. Iz črne omotice, iz podmolklega šuma je slišala šepetajoče besede: »To izročite Cirilu, nikomur drugemu...« Šele tedaj je razumela, zakaj sinove ustnice tako dolgo počivajo na njenem licu. Njegova zvezana desnica je iskala v njeno, jo stiskala, a na njeni dlani je ostalo nekaj raskavega. Tedaj je skoraj pozabila, da ji jemljejo sina. Stisnila je pest in jo skrila pod predpasnik. Zavest neumljivega, važnega naročila ji je ko plamen gorel po telesu. Komaj je čakala, da so njihovi koraki umolknili na stopnicah.

Sesedla se je na stol. V tistem trenutku se je znova z vso bridkostjo zavedela svoje izgube. Na starost ni imela drugega razen sina, ob misli nanj ji je potekal čas od jutra do večera. Zdaj se je njeno življenje nenadoma prelomilo. Stisnilo jo je za srce in ji je zaključalo v glavi. Mislila je, da bo znorela.

Odprla je dlan, ki jo je dotlej tako tiščala, da se ji je vsa svetila od znoja. Na roki je ležal v kroglico zmečkan papir. Gledala ga je s strahom, a obenem s spoštovanjem, z nekako pobožnostjo ga je izravnala. Bil je z drobno pisavo popisan na obeh straneh. Katera skrivnost je v teh črkah? Saj je znala brati le molitvenik, pisane besede bi ne znala razvozlati, a saj bi morda tudi prav ne bilo... Prestrašila se je nečesa, znova zmečkala papir v kroglico in jo zavezala v vogal rute, ki si ga je zataknila za jopico.

Koliko časa je še sedela in so pisane predstave in težke misli vstajale iz globine večera, iz zamolklega šuma ulice, ki je prihajal skozi okno? Čutila je, da je njen duh daleč, daleč. Plavala je na motnih valovih polzavesti, v mraku neke pijanosti, ki se je ni mogla otresti. Ne, ne bi mogla vsega razumeti, če bi tudi sto let razmišljala. A čemu naj bi tudi razmišljala in razumevala? Tičala je v rokah neke nerazumljive usode, ki se ji ni mogla upirati. Morala jo je ubogati in ji slediti ko začarana.

Dvignila se je, si ogrnila velik pled in stopila na ulico. Sključena, v lahkih, izhujenih čevljih je tako tekla, da je prehitevala redke ljudi. Njene oči so bile mrzlične, jok je silil iz njih. Kdo bi mogel vedeti, kako divje ji bije srce in kako težko zadržuje vzdih, da bi se z njimi ne izdala! Vsak hip bi lahko

planili iz nje, se spremenili v grozen krik. Vozel papirja na prsih jo je žgal ko kepa sesirjene krvi.

Ciril? Dà, Ciril Durjava, visok blondinec, ki je večkrat prihajal k njenemu sinu. Dve ulici na desno, nato na levo... Cesta, drevored, nova ulica... Dva vogala starinskih hiš sta jo vodila v ozko zagato. Bila je temna, vlažna, duh po kislobi je udarjal od sten. Le majhno okence, ki je gledalo iz črnkastih zidov na cesto, je drobilo svojo svetlobo na vlažnih ploščah. V kotu se je dvigala ozka, visoka hiša.

Kdo? Ciril Durjava? Nekdo, ki ga je bila vprašala po njem, ji je s prstom pokazal na hišo. Nato jo je zgrabil za zapestje in jo vodil nekaj korakov. Imela je tako grozen občutek, da bi bila zavpila, a jo je stisnilo za grlo in je ni hotelo popustiti. Zadelo je z nogo ob stopnice, tedaj je bila že sama. Pognala se je k kvišku, ko da nosi breme na plečih, stopila je v temno vežo.

Opotekla se je, kot da že dolgo ni ničesar zaužila. Izza vrat, izpod katerih je lezel trak svetlobe, so prihajale pridušene besede. Vstopila je. Pred njenimi očmi je plavala petrolejka, tri ženske, miza, stoli, ognjišče. Vse v žarečem plesu, ki ga je zdaj pa zdaj zagrinjal mrak. Durjava? Saj ni razumela, kaj so govorile. Le pet besed je ujela in kazalec starejše ženske.

»Durjava je na drugi strani.«

Tako? O, saj bi lahko vedela! Naj oprostijo. Blesk oči se je potopil v temo, odprla so se neka vrata, pred njo je stal visok moški. Tedaj je znova zaplaval pred njenimi očmi, se zamajalo, kot da se posipljejo hiše. V polzavesti je prosila: »Samo še trenutek...« Nerazločno, a divje šumenje v glavi je potihnilo, omahnila je na tla.

Neštevilne roke so jo dvignile, kot bi jo hotele znova položiti na motne valove. Tako čudno, bolešno so se oklepale njenega telesa. Saj ni imela moči. Čutila je mokroto v ustih, duh po kisu ji je udaril v nosnice. Pogledala je. Veke so ji bile težke, težke. Neka misel se ji je ko iskra vžgala v prvem hipu jasne zavesti. Po kaj je prišla? Dà, že ve. Hotela se je pognati kvišku, roke in noge so ji bile ko mrtve.

O, da bi le ne umrla! V njenih ušesih je šumelo in sikalo. Slišala je: »Durjava!« Saj to ime je ona nosila na ustnicah. Zdelo se ji je, da ga je nekdo zarjovel iz njenih prsi. A ona je bila ko zvezana, z vsemi silami je hotela pretrgati vezi. Planila je kvišku in obstala. Zibala se je skozi mračno prostranstvo, a vsi v meglo zaviti ljudje so hiteli za njo.

»Ali naj koga pokličemo?« se je moški obraz nagnil do nje.

»Ni treba,« je zašepetala in si popravila ustnice, ko da jo žeja.

V tistem trenutku se je razklala tema pred njenimi očmi, vrnila se ji je jasna zavest. Eno roko je držala na čelu, a drugo na prsih. Okno je bilo odprto, a njo je dušilo. Luč je gorela, a nji se je zdelo, da izpod počrnelega senčnika vstajajo le mračne sence in se plazijo po stenah. V ozki sobici je bila sama s fantom, ki je tiščal roke v žepih in sočutno gledal nanjo.

»Jaz sem Kristina, Nande je moj sin...«

Znova je začutila moč v telesu.

»Kaj dela? Že dolgo ga ni bilo pri nas.«

Kaj dela? Šele v tistem hipu je opazila, da je fant rjavolas. V strahu je odprla usta, roko si je položila na lice.

»Kdo ste vi?« je jeknila. »Jaz iščem Cirila Durjavo...«

»To je moj brat. Ni ga doma. Kaj se je zgodilo?«

»Nande... odpeljali so ga...« se je z roko zgrabila za posteljo. Solza ji je pritekla na lice.

Fant ni nehal strmeti.

»Kdaj?«

Povedala je vse. Le ono o papirju je zamolčala, dasi je njena roka že segala po vozlu rute. Ne, ne, samo njemu, Cirilu Durjavi, nikomur drugemu. Pretrgane besede, ki jih je govorila med solzami, so padale ko težke, deževne kaplje.

»Pa kako, da ste se zatekli prav k nam?«

Njena roka je znova sama od sebe segla na prsi, a je tam obstala.

»Kje bi našla Cirila? Z njim bi rada govorila.«

»Ne vem. On hodi svoja pota. Povedal mu bom, da ste ga iskali. Ali boste doma?«

Kristina mu ni odgovorila. Njene zmedene misli so bile drugje. Nekaj hipov je bilo vse tiho. Roka ji je zdrknila s prsi, pozabila je na vse drugo, pred njo je stal Nande.

»Ali ga bodo izpustili?« je zaječala.

Mladeničeve oči so se pomračile. Hodil je med dvema posteljama, slednjič se je ustavil pred Kristino.

»Če ne dobijo dokaza, če bo molčal, čez nekaj dni. Sicer bodo zaprli tudi Cirila... in še koga drugega...«

V ženinih očeh je zablestel ostekleneli sijaj. Sredi vrtinca, v katerega je nenadoma zašla, je plesal Durjava, sto glasov je odmevalo iz njega. Zamahnila je z rokama in razbila temne kolobarje, ki so jo obdajali, v tisoč koscev.

»Kaj ste delali? Moj Bog, čemu ste ga zapeljali v to?«

»Vi bi tega ne razumeli,« je legla fantova roka na njeno ramo.

Ne, ona tega ne razume. Ona sploh ničesar več ne more razumeti. V tistem hipu je znova začutila vozal na prsih. Morda je prav v njem zadržnjena usoda njenega sina. Kje je Ciril? Ne, ona ga ni mogla čakati. Ona ni mogla več prestajati na mestu. Doma ga bo čakala vso noč do jutra...

Sredi ulice se je premislila. Skrb za sina je bila tako močna, da ji je zaobrnila korak. Postala je pred sivim poslopjem na širokem trgu. Na ulicah je bilo le malo ljudi. Visoko z oddaljenega zvonika je bila ura. Iz kavarne so udarjali glasovi radija. V Berlinu ali v Parizu nekje so veselo igrali. Koncert v kaki veliki kavarni, v kateri gori na stotine luči. Do Kristininih ušes so prihajali ti glasovi ko zamolklo, grozeče renčanje steklih psov. Nikjer ni bilo lestencev, v njeni glavi se je pretakala tema, iz katere se je le z muko trgala.

Sivo poslopje je bilo zaprto, dvigalo se je ko mračen, zaklet grad. Le skozi temnico v pritličju je padal ozek trak svetlobe. Slični je bil dolgi, brušeni igli.

Plaho se je približala špranji in pogledala skozi. A videti ni bilo ničesar, le svetla igla je rezala njene prsi. Iz notranjosti so prodirali zamolkli glasovi, ki so bili tako daljni, tako nerazločni, ko da prihajajo izpod cestnega tlaka. Trepetajoča je pritisnila uho na temnice. Svetla črta se je dvignila pred njo, ji švignila čez obraz, kot bi se bil dvignil grozeči prst. Preplašila se je, a se vendar ni zganila. Glas za oknom je postal močnejši, tuje besede so trkale na temnice. Saj jih ni razumela. A pridejo trenutki v življenju, ko človek razume še ptičje petje, nemi govor mrtvih stvari. Tako je tistega večera Kristina vse razumela. Sprva se je prestrašila, da so se ji zašibila kolena, a nato se je vzravnala, zbrala vse moči. »Ne govori!« so ji šepetale mrzlične ustnice. »Tako je prav, da molčiš! Ne razumem vsega, a jaz bi molčala... Tako je bolje zate... tako je bolje za vse... Reši se! Jaz sem tu, tvoja mati!« Besede mladeniča, s katerim je govorila pred pol ure, pred uro, so rasle ko gora pred njo. Stisnila je ustnice, stisnila veke, pesti, vse mišice so se ji napele. Biló ji je, kakor da dviga neznansko težo, pod katero skoraj omaguje, a ona jo mora zmagati. Pomôči je hotela sinu, skozi steno mu je hotela vlití vso moč svojega telesa in duhá. Drhtela je ko trepetlika.

Tedajci so se vrata poslopja odprla, senca je stopila na prag. Zazehala je in se ozrla po trgu. Nenadoma je obstrmela, se zazibala, obstala pred Kristino.

»Kaj delate tu?«

Ženska je bila ko okamenela. Roke so ji padle ob telesu, ustnice so prenehale šepetati, odprla je pol pripрте veke.

»Mislila sem... sina bi rada videla, ki so mi ga zaprli.«

»Kako se imenuje?«

Povedala je ime.

Senca jo je prebadala z očmi, molčala, se zganila, a zopet obstala. Čez nekaj trenutkov so se v godbo, ki je zvenela iz Berlina ali Pariza, mešale besede:

»Tu ne smete postajati. Pojdite proč... domov... Jutri pridite.«

Kristina je položila roko na prsi. Ali je res kaj hudega storila! Saj jo je prignala le skrb za sina... Pod roko je začutila papir. Kaj je storila! In ji je bilo, kakor da bo tuja roka zdaj zdaj segla po njeni, jo odtrgala s prsi in ji razvezala vozél rute. Jeknila je, kot da jo je zbodlo v srce in z naglimi koraki stopila čez trg, mimo kavarne, zašla v temno, dolgo ulico.

Ali ne hodi senca za njo? Ali ne sliši korakov po pločniku? O, saj so le njeni koraki! Ne, ne! Z občutkom pijanosti se je opotekala skozi črn somrak ulic. Ni videla luči, ki so padale iz kavaren, ne stražnikov, ki so postopali po trgih. Ozrla se je vsa preplašena. Ob hišah se je plazila senca. Pohitela je. Pred njo so se odpirali mrakovi in luči. Z zvonika je znova bilo ure. Od sedmih že štiri ure. Od rojstva ni toliko doživela. Če je bilo vse njeno življenje skrivnost ko papir, ki ga je nosila na srcu, taka muka ni bilo. Imela je občutek, da jo bo zdaj zdaj pogoltnila črna zver, ki je od vsepovsod, še z neba odpirala svoje žrelo. Bala se je, strašno se je bala. Ne za sina, za nekaj nedopovedljivega. O, da bi koga srečala! Zakaj si je to želela? Njene oči so napeto požirale

trakove senc in luči. Pred njo ni bilo nikogar. Za njo je pel korak. Sto korakov, tisoč korakov. Odmevali so od vseh hiš, a ona se še ozreti ni več upala.

Omotica, v katero je bila pogreznjena že od sedme ure, se je zgostila. Strah, pred katerim je bežala, ji je bil tedaj tako neznano blizu, da je že čutila spolzko roko na ramenu, strupeno sapo, ki ji je dihala za vrat. Ni več odtrgala rok od svojih prsi. Naj se zgodi, kar se hoče. Nasproti ji je prišel pijanec, ki je zapel. Sredi hripave pesmi se je tik za njo porodil drug glas. Zakašljaj je, kot da jo srdito opominja. Ne, ne! Pijanec je izginil, ulica je bila samotna in prazna, sami trakovi senc in luči. Kristina je tekla.

»Česa se bojiš, neumnica?« se je prelomil hreščeč glas prav nad njo.

Kristina se ni ozrla, zgrabila je vozal, zamižala, stisnila ramena. Ne, ne, preden izdahne dušo. Imela je občutek padanja. Smisla besed, ki so zateglo pele nad njo, se motale, kot da jo zadrgavajo, ni več razumela.

»Pustite to!« je krčevito stiskala pest.

Saj ni bilo glasu z njenih ustnic. Okrog nje se je zgrinjala vedno hujša tema, njena glava je počivala na nečem mrzlem. Zdaj ji ni bilo več treba hiteti. Letela je zemlja, a z njo ona v tako naglem diru, da ji je jemalo zavest. Ni se ustavila niti za sekundo.

»Kaj imaš, ali si kaj ukradla?«

»Pustite to!«

Nato je vse izginilo. Le iskra zavesti ji je ostala: »Ne morejo mi vzeti.« Zaigralo je v nji, smejala se je v srečo. Le telo ji je bilo težko. Vsa teža tistega večera in celega življenja je ležala na nji. Preveč je bilo zanjo. Počivati mora. Že davno bi bila morala počivati. Vedno bolj se ji je dozdevalo, da leži pod njo ledenomrzla blazina. Nekdo stoji poleg nje, jo vprašuje. Hotela mu je odgovoriti, a ni mogla... Biló ji je vroče, hkrati je mrzel veter pihal preko nje. Prišle so ji kratke sanje, prav kratke. Bile so ko iskra, ki v hipu ugasne. Pod temnim obokom nebá in zvezd se je izobličila glava, ki se je nagnila nad njo. Kdo je? Jaz. Znova je plavala skozi mrak in vročino. Z ropotom se je podiralo pod njo, nanjo se je pogreznilo nekaj svetlega, se ji zapičilo v srce. Vendar je ni bolelo. »Ali je boljše?« Besede so zveneje v nji kot v veliki, obokani kleti. Napela je vse moči. »Ti si, Nande? Niso mi vzeli. Tu tiščim...« Nastal je šum, kot bi padala voda čez kolesa. Velik gobec se je nagnil nad njeno mrzlo čelo in jo je obvohal s svojo ledeno sapo. Hotela se je dvigniti, pahniti vse od sebe, a je bila ko prikovana. Osmero rok jo je zgrabilo in odtrgalo z vso silo. Tega se je zavedela le v medli iskri zavesti. Nato se je znova pogreznila v temo, v brezčutje.

Novo, delno prebujenje. Nastalo je valovanje. Zvezana na rokah in na nogah se je borila v belih valovih, bala se je, da se ne zaduši v njih. Kje je? Kaj se godi z njo? Saj se ni mogla zavedeti, kako je z njo. Ne, ne, to ni prava pot. Z muko se je trgala iz nezavesti. Plavala je nekam v medlo luč. Če pride do nje, bo dobro. A luč se ji je v tresljajih odmikala, ni je mogla doseči.

Valovanje je prenehalo, luč se je ustavila. Žarka svetloba se je razlila čez njo. Vzpela se je, da bi se rešila iz belih plamenov. Oster duh ji je udaril

v nosnice, vezi so se rahljale. Postale so ko pajčevina, le zganiti bi se bilo treba, pa bi se pretrgale. Zaslišala je znan glas, a ni mogla odpreti oči. Ali ne leži živa v grobu? V grozi se je zganila, skozi trepalnice ji je lila svetloba, vedno večja, odprla je oči.

Ležala je na postelji. Bele stene ozke sobe. Na vratih je stalo dekle v beli halji, s potlačenim nosom in smejočim se obrazom. Gledalo je nekam k oknu in govorilo.

»Nič se ne zavé, a ruto tišči, kot bi ji bila prirasla. Hudega menda ne bo.«

»Kje sem?« je jeknila Kristina.

»V bolnici,« se je postrežnica zdrznila in jo strmé pogledala. »Hvala bodi Bogu! Strašno dolgo se niste zavedli.«

»Kako je?« je stopil k nji Ciril Durjava.

Prej je stal ob oknu, Kristina ga je šele tedaj uzrla. Skoraj bi se bila znova pogreznila v mrak, v šumeče valove, a se je z vsemi močmi obdržala na površju. Ne, zdaj še ne, še ne! Zrla ga je v obraz, ki se ji je skrbéče smehljal. Njen spomin je hkrati preletel vse, kar je doživela tistega večera. Domislila se je in se prestrašila, iskala je z obema rokama na prsih. Kje je? Ni se zavedala, da je še pravkar tiščala v pesti. Našla je, dala fantu in mrzlično zašepetala:

»To je dal za vas. O, kako sem se bala! Vse je dobro... zdaj je vse dobro...«

Durjava se je ozrl po postrežnici, ki je razumela in odšla. Nato je s tresočima se rokama odvezal voz, razgrnil papir in ga naglo preletel z očmi. Na mračnih licih se mu je pojavil tih nasmeh. Stopil je k umivalniku in sežgal list. Pepel je sesul v vodo, ki jo je premešal.

Kristina je opazovala vsako njegovo kretnjo. Ko je papir zогlenel, se ji je izvil dolg vzdih iz prsi. Zdelo se ji je, da je s tem vse hudo prestano, tudi za sina se ni več bala. Zdaj se lahko odpočije. Zdaj lahko tudi zboli, umre.

»Pa kako ste me našli?« je tiho vprašala.

»Po vsem mestu sem vas iskal,« se je Durjava zdramil iz težkih misli in dvignil oči od pepelnate vode. Stopil je do žene, jo pobožal po čelu, po licih: »Dobro ste storili... Nande je vrl fant...«

»Kajne, da res?« se je preprosto, z nasmehom izvilo iz nje.

Saj ni nič razumela in bi ne umela, če bi ji Bog dal sto let življenja. In vendar se je zavedala, da je njen sin vrl fant. V tistem hipu jo je prevzel tak ponos in sreča, da je občutila, kakor da vsa plava v topli, žarki svetlobi. Solze so se ji udrle po licih.

Z bližnjega zvonika je udarilo polnoči.